

Tekninen lautakunta
Yhdistymishallitus

§ 100
§ 78

30.08.2016
13.09.2016

Aloite koskien Kaunissaaren laiduntamista

201/11.05.02/2016

Teknltk § 100

Suomen luonnonsuojeluliiton Satakunnan piiri Ry on toimittanut tekniselle lautakunnalle seuraavan aloitteen:

"Pyydämme irtisanomaan Kaunissaaren laiduntamista koskevan sopimuksen tai muuttamaan sopimusehtoja siten, että laidunnus saadaan vastaamaan Kaunissaaren luonnonhoidollisia tarpeita sekä hankkimaan saareen sen botanistisiin arvoihin pohjautuvan hoitosuunnitelman tai soveltamaan vuonna 2005 luontokartoittajien kunnalle tekemää, kasvillisuusselvitykseen perustuvaa suunnitelmaa. Pyydämme samalla saattamaan Kaunissaaren sen poikkeuksellisiin kasvillisuusarvoihin perustuvan seurannan, suunnittelun ja hoidon piiriin. Aloitteen lopussa on alustavia ehdotuksia hoidon järjestämiseksi. Olennaista on, että kaikki toimenpiteet pohjautuvat ammattimaisen luontokartoittajan tekemiin selvityksiin ja suunnitelmiin.

Nykytilanne

Saarta laidunnetaan nyt toista kesää. Tällä hetkellä koko saarella laiduntaa 34 lammasta. Laidunnus ei näytä vastaavan saaren luonnonhoidollisia tarpeita ja on vaarassa tuhota saaren keskeisimpiä arvoja. Laidunpaine on saaren hoitotarpeisiin nähden liiallinen, kohdistuu osin väärin alueisiin, eikä kohdennu oikealla tavalla eniten hoitoa tarvitsevaan kallioketoon. Lisäksi se aikaisin kevätkesällä alkavana ja myöhään syksyyn jatkuvana on luonnonhoidollisesti väärin ajoitettu. Se ei ole myöskään tuonut lisäarvoa historiallisille jäänteille. Laidunnus vaikuttaa haitallisesti lajeihin, joiden säilyminen on siementuotannon varassa. Kaunissaarella suurin laiduntamiseen liittyvä ongelma on hietakastikan runsastuminen laidunnuksen seurauksena. Laiduneläimet jättävät hietakastikan syömättä ja vallatessaan elintilaa muilta lajeilta hietakastikka vahvana varjostajana jättää arvokkaan ketokasvillisuuden alleen. Hietakastikka ei ainoastaan varjosta valoa vaativaa ketokasvillisuutta, vaan monivuotisena, mätästävänä heinäna leviämistavallaan tukahduttaa muun kasvillisuuden. Monilla arvokkailla perinnebiotoopeilla laidunnus on aiheuttanut tuhoja juuri hietakastikan voimakkaan runsastumisen kautta. Siksi laidunnusta ei voi ainakaan näin voimakkaana voi suositella botanistisesti arvokkaisiin kohteisiin, joissa hietakastikka on runsas.

Kaunissaari on maakunnallisesti arvokkaaksi todettu luontokohde sekä erittäin merkittävä historiallinen kohde. Kokonaisuutensa sitä

voi pitää valtakunnallisestikin merkittävänä. On tärkeää, että tällaisen kohteen hoito suunnitellaan asiantuntijavetoisesti, huolellisesti eri hoitotapojen vaikutukset kuhunkin lajiin ja luontotyyppiin ennalta arvioiden ja vaikutuksia jatkuvasti seuraten. Hoidon tulisi tapahtua yhteistyössä ELY-keskuksen asiantuntijoiden kanssa tai muuten asiantuntijabiologin / luontokartoittajan ohjauksessa. Kaunissaaren historiallisia ja luontoarvoja selvitettiin vuosina 2004 ja 2005 ja tuolloin saaren luonnonhoitoa mahdollisesti tarvitsevalle osalle tehtiin hoitosuunnitelma. Nykyinen laidunnus ei miltään osin perustu tähän suunnitelmaan.

Satakunnan sisäsaaristossa on useita luonnonhoitokohteita. Näissä kaikissa on luonnonhoitotoimet suunniteltu asiantuntijavetoisesti ja lajistokartoituksiin pohjautuen, vaikka tuskin yksikään on kasvistoltaan Kaunissaaren veroinen. Kaunissaaren hoidon suunnittelu ja toteutus on siis tällä hetkellä huomattavasti alempaa tasoa kuin Satakunnan muiden vastaavien hoitokohteiden, vaikka se on luokiteltu arvoltaan suuremmaksi. Ympäristöministeriö myönsi Eurajoen kunnalle rahoituksen saaren ostoon juuri luonnonsuojelullisten ja kulttuurihistoriallisten arvojen säilyttämisen mahdollistamiseksi. Kunnalla on siis yleistä lainsäädäntöä selvästi tiukemmat velvoitteet saaren luontoarvojen säilyttämisen suhteen.

Kaunissaaren kasvillisuus

Varhaisimmat havainnot Kaunissaaren kasvillisuudesta kirjasi Ilmari Kause 1960-luvulla. Janne Lampolahti inventoi saaren kasvillisuutta vuonna 1993 ja Ossi Siivonen sekä Anu Saarinen opinnäytetyönä 2005. Painolastikasvillisuus vaikuttaa elpyneen Lampolahden ja Siivosen/Saarisen tekemien inventointien välisenä aikana. Sekä Siivonen että Lampolahti pitivät 2005 laidunnusta vääränä hoitotapana saarelle. Saarta on laidunnettu 1950 – 60-luvuilla, mutta tarkempaa tietoa silloisesta laidunpaineesta ei ole saatavillamme. Ilmeisesti jotkin painolastilajit ovat kadonneet jo tuolloin laidunnuksen seurauksena. Esimerkiksi jaakonvillakko kuuluu saaresta kadonneisiin painolastikasveihin.

Kaunissaaressa on monipuolisesti erilaisia arvokkaita luontotyyppejä, joiden hoitotarpeet ovat aivan erilaiset. Tämän takia yksi hoitotapa ei sovellu koko saareen. Seuraavassa katsaus keskeisiin arvokonaisuuksiin ja niiden hoitotarpeisiin. Seuraavaa ei tule lukea asiantuntijalausuntona, vaan suuntaa antavana katsauksena, joka pohjautuu Ilona Hankosen havaintoihini Kaunissaariprojektin aikana 2004 - 2005 ja nyt 2015 - 2016 sekä luontokartoittajien ja biologisten lausuntoihin ja kirjallisuuteen. Varsinaiset selvitykset, suunnitelmat ja lausunnot tulisi pyytää asiantuntijoilta, joita tässä yhteydessä ovat luontokartoittajat ja kasviekologiaan perehtyneet biologit.

1. Painolastikasvillisuus.

Painolastikasvit eli ”paarlastikasvit” ovat purjelaivojen painolastimaan mukana kulkeutuneita kasvilajeja. Tulokaslajeina niillä ei yleensä ole lakisääteistä suojelustatusta, mutta ne ovat kulttuurihistoriallisesti merkittäviä ja Kaunissaarella selkeästi merkittävin vetovoimatekijä aktiiviselle retkeilylle saarella. Painolastikasvillisuuden säilyminen oli muiden luontoarvojen sekä kulttuurihistoriallisten arvojen ohella peruste sille, että valtio rahoitti Kaunissaaren hankinnan Eurajoen kunnan omistukseen. Osalla painolastikasvilajeista on myös luonnonsuojelullista merkitystä. Satakunnassa on säilynyt vain vähän painolastikasvillisuutta. Merkittävin kohde on Porin Reposaaari ja Eurajoen Kaunissaari on toiseksi arvokkain. Muita säilyneitä kohteita ei ole, koska painolastin läjitysalueet ovat jääneet rakentamisen alle. Raumalla ja Luvialla on jäljellä rippeitä joistain lajeista. Seuraavassa katsaus joidenkin painolastikasvilajien tilanteeseen:

- Papeleorikko: Hyvin aikainen kukkija, joka lisääntyy itusilmujen avulla. Papeleorikko on silmälläpidettäväksi (lähes uhanalainen) luokiteltu laji, jonka ainoa kasvupaikka Satakunnassa on Kaunissaari. Lajia on vain muutama yksilö noin neliömetrin kokoisella alueella. Lajia tulisi hoitaa ja seurata esiintymäkohtaisesti. Papeleorikko on niittyjen ja ke-tojen laji, joten se ei lähtökohtaisesti vaarannu laiduntamisesta, mutta sen kannankehitystä tulisi tarkoin seurata, jotta voidaan olla varmoja hoidon tai hoitamattomuuden vaikutuksesta lajiin. Tähän saakka laji on pärjännyt ilman hoitoa tallatulla polulla. Luontokartoittaja Ossi Siivonen ilmaisi huolensa voimakkaan laidunnuksen vaikutuksesta lajiin. Laji oli vuonna 1993 tehdyn inventoinnin jälkeen hieman runsastunut, josta voidaan päätellä, että se ei kärsi ainakaan hoito-toimien puuttumisesta.

- Valkopeippi: Yksi saaren arvokkaista kulttuurilajeista. Valkopeippi on harvinainen, alun perin itäinen kulttuuriseuralainen, joka Satakunnassa on usein painolastialkuperää. Vuosina 2004 – 2005 valkopeippi oli saarella yleinen. Laji kestää lievää laidunnusta. Nyt siitä ei näkynyt jälkeäkään. On ilmeistä, että laji taantuu tai häviää, mikäli laidunnus eläinmäärän ja keston osalta jatkuu entisellään. Laidunnus estää lajin siementämisen ja saattaa muuttaa olosuhteita lajille epäedulliseksi mm. hietakastikan runsastumisen myötä.

- Juovakannusruoho: laji on harvinainen painolastikasvi, jonka alkuperä on Länsi-Euroopassa. Se on siis alkuperänsä puolesta lajina hyvin kiinnostava. Juovakannusruohoa on ilmeisesti jäljellä enää Reposaaressa ja mahdollisesti Kaunissaarella. Vuosina 2004 – 2005 lajia oli kalliokedolla hieman. Laji on runsastunut vuoden 1993 ja vuoden 2005 inventointien välisenä aikana, josta päätellen se ei kaipaa hoitotoimia. Laidunnus saattaa hävittää lajin saaresta kokonaan paitsi suoran syönnin takia, myös siksi, että lajia kasvaa hietakasti-

kan valtaamalla alueilla ja hietakastikka hyötyy laidunnuksesta. Laiduneläimet eivät syö hietakastikkaa.

- Hakarasara: Hakarasara on Eurajoella levinneisyytensä pohjoisrajoilla elävä laji, joka voidaan tulkita painolastiperäiseksi. Se on Satakunnassa suhteellisen harvinainen kulttuuriympäristöjen laji, joka saattaa kärsiä liian voimakkaasta laidunpaineesta. Hakarasara kestää laidunnusta, mutta saattaa hävitä hietakastikan runsastuessa laidunnuksen seurauksena.

- Törrösara: Hakarasaraakin harvinaisempi ja levinneisyytensä reuna-alueille sijoittuva saralaji Satakunnassa. Hyvin merkittävä painolastikasvi. Kaunissaassa hyvin harvalukuinen ja samalla lailla hietakastikan uhkaama kuin hakarasara

- Pukinparta: Kulttuuriseuralainen. Ei kovin harvinainen, mutta Kaunissaassa selkeästi painolastikasvi. Kaksivuotisena, siemenestä leviävänä ja eläimille hyvin maittavana tuhoutuu laidunnuksen seurauksena varmasti. Ei ehkä sellainen laji, jonka ehdoilla hoitotoimia ensisijaisesti pitäisi suunnitella luonnonsuojelunäkökulmasta, mutta retkeilijöiden kannalta mukava, koska näyttävä ja helposti löydettävä.

- Kumina: vuonna 2005 vähälukuinen ja jo hietakastikan kilpailusta kärsinyt painolastikasvi, joka ei kestäne näin intensiivistä laidunnusta ja hietakastikan suosimista. On saattanut hävitä kokonaan jo kuluneen kahden kesän laidunnuksen seurauksena. Kulttuuriseuralainen, joka kestää laidunnusta jossain määrin, mutta ei näin intensiivistä.

- Nurmimailanen: laji on ollut saassa erittäin yleinen. Se ei kuulu arvokkaimpien painolastikasvien joukkoon, mutta on alkuperältään selkeästi painolastikasvi ja sellaisena kiinnostava. Nurmimailanen ei välttämättä kärsi laidunnuksesta, ellei hietakastikan runsastumisen kielteistä vaikutusta lasketa, mutta kukkivia yksilöitä on vaikea löytää kesäaikaan, jolloin painolastikasvillisuus ihmisiä kiinnostaa.

- Etelänaitovirna: Suomessa yleisen niittyaitovirnan (*Vicia sepium montana*) harvinainen alalaji (nimilaji *Vicia sepium sepium*). Etelänaitovirna oli 2004 – 2005 saaren runsaimpia kasveja, nyt se on syöty tyystin niin, ettei näytettäkään yleisölle ollut näyttää. Laji tuskin kokonaan häviää laidunnuksen takia, ellei laidunnusta jatketa hyvin pitkään, mutta taantunee kyllä merkittävästi. Retkeilijöiden kannalta hyvä laji, koska helppo löytää ja kauniisti kukkiva.

- Maahumala: laji on kukkapenkeistäkin tuttu ”riesa”, joten mitään luonnonsuojelullista arvoa sillä ei ole. Kaunissaassa se on kuitenkin painolastikasvi. Näyttävän kukintansa ja kasvupaikkojensa takia

se tarjoaa kasveja heikommin tuntevillekin retkeilijöille mahdollisuuden löytää painolastikasvillisuutta. Nyt se oli syöty kokonaan.

- Kanadankoiransilmä: Ainoa pohjoisamerikkalainen painolastilaji saarella. Kanadankoiransilmällä ei ole luonnonsuojelullista arvoa, se on uustulokas, jonka joitain uudempia tulokasesiintymiä pidetään jopa haittana. Kaunissaarella on kuitenkin melkoisen ainutlaatuinen kulttuurilaji alkuperänsä ansiosta, eikä ole levinnyt mitenkään liiaksi. Mökin pihapiirissä oli ennen laiduntamisen aloittamista pieni esiintymä. Tuskin kestää laidunnusta, vaan tulee häviämään nykyisellä hoidolla

- Hanhentatar: yksivuotinen painolastikasvi, joten saattaa hävitä laiduntamisen seurauksena. Myös muinaistulokas.

Haitallisten uustulokaslajien osalta lampaiden hyöty on se, että ne estävät esimerkiksi lupiinin ja jättipalsamin leviämisen saareen. Tähän riittäisi kuitenkin pienempikin laidunpaine.

2. Keskiosan keto

Kaunissaaren keskiosan kallioketo, jonka paikalla sahayhdyskunnan aikaan sijaitsi kyläkeskus toreineen, on kasvillisuudeltaan erittäin arvokas. Lajistossa on useita arvokasveja, mm. mäki- ja hietalemmikki, mäkihärkki, karvaskallioinen sekä mäkipirvilä. Erityisesti mäkipirvilä on vaarassa kadota intensiivilaidunnuksen takia. Pahin uhka kasvillisuuden arvoille on hietakastikka, joka valtaa alaa ja tukahduttaa varjostuksellaan ketokasvillisuutta. Hietakastikka hyötyy laidunnuksesta, koska mikään laiduneläin ei syö sitä. Hietakastikka on osoittautunut ongelmaksi useissa luonnonhoitokohteissa, joissa hoitotavaksi on valittu niiton sijasta laidunnus. Laidunnuksen sijasta tai ohella olisi välttämätöntä niittää kastikkakasvusto syksyisin ja siirtää niittojäte pois alueelta, esim. etelärannan rehevälle niitylle, jossa ei ole vastaavaa arvokasvillisuutta. Hietakastikka on tavallinen tienlaiteiden ja ruderaattien laji, joka on saattanut runsastua saarella jo 1950- ja 60-lukujen laiduntamisen seurauksena. Vesakoitumista ei kallioketolla juuri tapahdu alueen kalliisuuden takia, mutta vähien vesakoitujen poisto voisi olla osa niittoa. Vähäinen laidunnus ei välttämättä ole haitaksi, jos siihen yhdistetään niitto syksyllä, mutta nykyinen laidunpaine lienee haitaksi.

Kallioketo on saaren ainoa osa, jossa jonkinlainen hoito olisi ehkä tarpeellista luontoarvojen takia. Tälle alueelle keskittyvät myös painolastikasveista vähälukuisimmat ja arvokkaimmat. Hoito tulisi suunnitella siten, että se turvaa kaikkien arvokkaimpien lajien säilymisen. Yleensä arvokkaimmille ketokohteille suositellaan hoidoksi niittoa, ei laidunnusta, koska niitto ei suosi ongelmallisia hietakastikkaa ja nokkosta ja on mahdollista ajoittaa ja kohdentaa lajiston kannalta tarkas-

ti. Ylipäätään on väärä uskomus, että perinnebiotoopit olisivat syntyneet laidunnuksen tuloksena. Maitokarjatalouden nousuvaiheessa 1800-luvulla niittyjä käytettiin vain talvirehun korjuuseen, koska ne olivat liian arvokkaita laidunnettaviksi. Vasta myöhemmin, niittytalouden loppuvaiheessa, itsenäistymisen jälkeen laidunnus alkoi siirtyä niityille. Kaunissaaren kallioketo on luontainen ja sen lajistoa on rikastanut asutus. Se ei siis kuulu niittytalouden tuottamiin ketoihin.

3. Lehdot

Suurin osa Kaunissaaresta on luonnontilaista lehtoa. Saari on säästynyt metsänhoitotoimilta, joten lehtoluonto on kehittynyt hienoksi. Metsissä on paljon järeää lehtipuuta sekä elävänä että kuolleena ja vanhimmat havupuut ovat satojen vuosien ikäisiä. Hienoimmat lehdot ovat saaren länsiosissa. Itäosan ”Risunnokan” metsä on nuorempaa, mutta kehittymässä. Kaunissaaren lehdot ovat metsälain 10 § tarkoittamia. Metsälakia sovelletaan vain metsänhoitoon, mutta 10 § kohteiden säilyttämistä suositellaan hyvän hallintotavan mukaisena kaikessa ympäristönsuunnittelussa.

Lehtometsissä ei laidunnuksesta ole hyötyä. Se köyhdyttää kasvijaistoa poikkeuksetta ja tuhoaa parhaat lehtolajit. Nokkonen ja kastikat runsastuvat harvinaisempien lajien kustannuksella. Saaren lehtolajistoon kuuluvat mm. uhanalainen mäkiarho, lehtoarho, levinneisyystensä pohjoisrajalla kasvava jänönsalaatti, orjanruusu, lehtokieli, harajuuri sekä valkolehdokki. Siivonen arvioi orjanruusun huomionarvoiseksi. Jänönsalaatti on saarella vähälukuinen, eikä kestä laidunnusta lainkaan.

4. Etelärannan tuore niitty

Saaren etelärannassa on rehevä, mesiangervoa ja vadelmaa kasvava niitty, jonka kulkukelpoisuuden parantamiseen on ilmeisesti kohdistunut eniten toiveita laidunnuksesta päätettäessä. Tältä osin laidunnuksen tavoitteet ovat onnistuneetkin. Nyt alueella on vain nokkosta ja ohdakkeita, jatkossa yksivuotiset peltorikat lisääntyvät. Näissä ei tietenkään ole sinänsä mitään vikaa, ne ovat tämän tyyppisten ympäristöjen lajistoa. Varsinkin piikkiohdake on laidunnusta vaativa laji. Erityisiä luontoarvoja ei menetettäne tällä alueella, jos uusiakaan tuskin saadaan. Mikäli tätä aluetta halutaan jatkossakin hoitaa laiduntamalla, se tulisi aidata eläimille. Kovin kaunis ohdaketta ja nokkosta kasvava laidunnettu rantaniitty ei toki ole.

5. Uittomiesten kämpän pihapiiri

Pihapiiriä on aiemmin pidetty virkistyskäytössä helppokulkuisena niitämällä. Myös lampaat sopivat tähän tarkoitukseen hyvin ja jälki on kaunista. Tällä alueella lampaat pitävät ihmisten jaloissa mahdoli-

sesti saapuvat haitalliset vieraslajit kurissa. Mikäli aluetta halutaan jatkossakin hoitaa laiduneläimillä, se tulisi jättää laidunta rajaavan aidan sisälle. Kanadankoiransilmä on painolastikasvi, joka pihapiirin laiduntamisella menetetään, sen kohdalla on tehtävä valinta painolastikasvin säilymisen ja laiduntamalla saavutettavan pihapiirin käyttöarvon välillä.

Siivonen pitää tämän alueen huomionarvoisena lajina pystykiurunkannusta, joka on uhanalaisen pikkuapolopperhosen ravintokasvi. Laji ei vaarannu lievästä laiduntamisesta, mutta liian kova laidunpaine ja varsinkin jo keväällä alkava laidunnus ovat sille vaaraksi. Pystykiurunkannuksen takia laidunkauden aloittaminen vasta kesällä olisi ehdottoman tärkeää. Pystykiurunkannus on Kaunissaassa aivan levinneisyytensä pohjoisrajalla.

6. Historialliset jäänteet

Vuosina 2004 – 2005 rakennusjäänteiden päältä poistettiin kuusia, jotta kuusten juuret eivät vaurioittaisi jäänteitä. Tämän seurauksena valoisuus kohteilla lisääntyi, mistä on seurannut vesakoitumista ja jäänteiden entistä heikompaa löydettävyyttä. Lampaat eivät ole laiduntaneet jäänteiden päältä. Mikäli rakennusten jäänteitä halutaan paremmin näkyviin, tulisi vadelmaa ja vesakkoa poistaa niittämällä vuosittain ja isojen puiden antaa kasvaa, jotta varjostus pitäisi vesakkoa ja kastikkaa kurissa.

7. Luontaiset tulvaniityt

Saaren pohjois- ja länsirannoilla on pienialaisia, luontaisia tulvaniityjä, joiden kasvillisuuteen kuuluu mm. kauniisti kukkiva isorantasappi, harvinainen ahopellava, suolasänkiö, merisara, itämerenlemmikki, meriasteri sekä vain yhden yksilön voimin vuonna 2005 sinnitellyt harvinainen pikkusuolamaltsa. Siivonen arvioi nämä kaikki erityisesti huomioitaviksi. Nämä ympäristöt eivät tarvitse hoitoa, koska ne pysyvät avoimina vedenpinnan vaihtelun ja jään vaikutuksesta ja niiden lajisto on sopeutunut rantojen luontaiseen vuodenvuorokiertoon. Laidunnus saattaa tuhota parhaita lajeja.

Toimenpide-ehdotus

Ehdotamme, että saaren laidunnus joko lopetetaan kokonaan jo tämän vuoden aikana tai sitä muutetaan olennaisesti. Mikäli laidunnusta halutaan jatkaa, eläimet rajataan aidalla siten, että ne eivät pääse lehtoihin tai herkimmälle ketoalueelle. Laidunnettavaksi soveltuvaa aluetta on etelärannan rehevä mesiangervokasvusto ja kämpän pihapiiri sahalaitoksen jäänteineen. Myös osa rinneniittyä voidaan ottaa laidunnuksen piiriin, mikäli laidunpaine ei ole kovin suuri ja kasvillisuuden kehittymistä seurataan. Laidunkausi pidetään huomat-

tavasti nykyistä lyhyempänä ja eläinmäärä rajataan muutamaan (noin 5) lampaaseen tai kahteen nautaan. Mikäli laidunnuksen lopettamisesta/vähentämisestä aiheutuu haittaa sopimuksen tehneelle lampurille, kunta hankkii hänelle toisen luonnonhoitolaitumen esim. vuokraamalla. Eurajoella on runsaasti kohteita, joissa laiduntamista olisi sekä luonnon- että maisemanhoidollista hyötyä. Mm. jättipalsamin ja jättiputken torjuntaan laidunnus on erittäin hyvä menetelmä. Näiden lajien hävittäminen on ollut maanomistajan lakisääteinen velvollisuus vuoden 2016 alusta saakka.

Saaren keskiosan kallioniittyä aletaan hoitaa niittämällä hietakastikkakasvusto elo/syyskuussa ja siirtämällä niittojäte etelärannan rehevälle niitylle. Näin saadaan hietakastikan aiheuttamaa varjostusta vähennettyä ja ketoalueen kulkukelpoisuutta ja maisema-arvoja parannettua. Tällä hetkellä korkea kastikkakasvusto ja nokkonen haittaavat liikkumista ja heikentävät arvokasvien elinmahdollisuuksia. Eläimet eivät näihin lajeihin koskekaan. Samalla voidaan ketoalueelta poistaa tarvittaessa koivunvesoja.

Rakennusjätteiden päältä poistetaan vesakkoa vuosittain. Metsissä ei tehdä mitään muita toimenpiteitä. Poistetut vesakot viedään etelärannan mesiangervoniitylle.

Uittomiesten kämpän läheisyydestä poistetaan siinä jo yli 10 vuotta lojuneet rakennusjätteet ja muut roskat. Nämä ovat todella ikävän näköisiä ja vaaraksi laiduneläimille.

Herrasväen kaivon oven säppiä siirretään ylemmäs, niin että pikkulapset eivät ylety siihen.

Saaren kasvilajisto inventoidaan luontokartoittajan toimesta kokonaan vähintään viiden vuoden välein ja hoitotoimia säädetään tarpeen mukaan arvokkaimpien lajien tarpeiden mukaan, kartoittajan suositusten pohjalta. Arvokkaimpien lajien tilannetta seurataan luontokartoittajan toimesta vuosittain. Eurajoen kunta hankkii vuosittain tarvittavat inventoinnit.

Lopuksi

Kaunissaari voisi asiantuntevassa ja oikein suunnitellussa hoidossa olla huomattava luontomatkailukohde. Tällä hetkellä saaren virkistyskäyttö rajoittuu paikallisten veneilijöiden käynteihin laiturirannoissa ja yhteen kunnan järjestämään tapahtumaan vuodessa. Kasvillisuudeltaan ainutlaatuisena paikkana Kaunissaari saattaisi kuitenkin kiinnostaa nykyistä paljon suurempaa määrää ulkopaikkakuntalaisia. Saarella on valmis polkuverkosto taukopaikkoineen ja sen luonto kestää luontomatkailukäyttöä hyvin. Aiempina vuosikymmeninä Kaunissaaren paikallinen virkistyskäyttö on ilmeisesti ollut nykyistä suu-

rempaa, mutta myös arvostus heikkoa: maastoon on jätetty valtavia määriä jätteitä, eivätkä kävijät ole olleet erityisen kiinnostuneita saaren arvoista. Saaren virkistyspalveluita kehittäneen ja esille nostaneen projektin jälkeen roskaaminen näyttäisi vähentyneen. Nyt olisi haasteena tuoda saaren erityiset luontoarvot yleiseen tietoisuuteen ja hoidon lähtökohdaksi, jolloin saaresta olisi mahdollista kehittyä jopa valtakunnallisesti kiinnostava käyntikohde. Kun saari saadaan oikeanlaisen hoidon piiriin, sitä on mahdollista myös markkinoida luontomatkailukohteena. Vaikka ELY-keskuksella ei ilmeisesti ole tällä hetkellä mahdollisuutta rahoittaa kohteen hoitoa, pidämme hoidon järjestämistä kunnan taloudellisessa tilanteessa täysin mahdollisena. Tarvittaessa hoitoa voidaan toteuttaa esimerkiksi Suomen luonnonsuojeluliiton talkooleirien avulla."

Kaunissaarella tehtiin maastokatselmus 15.8.2016, johon osallistui kaksi Varsinais-Suomen ELY-keskuksen edustajaa, Suomen luonnonsuojeluliiton Satakunnan piiri Ry:n edustaja, Rauman seudun luonnonystävien edustaja, lampuri ja kunnan edustaja. Katselmuksesta on laadittu muistio Varsinais-Suomen ELY-keskuksen luonnonsuojeluyksikön ylitarkastajan Iiro Ikosen toimesta, joka oli toinen katselmukseen osallistuneista ELY-keskuksen edustajista.

Muistiossa todetaan mm. seuraavasti:

"Kaunissaarella aloitettu koko saaren kattava (34 hehtaaria, laidunpaine noin 1 eläin /ha) lammaslaidunnus oli maastokäynnin perusteella selkeästi eduksi saaren maisemallisille arvoille ja kasvillisuudelle. Laidunnuksen jatkaminen tällä intensiteetillä on erittäin suositeltavaa tällä maakunnallisesti arvokkaalla perinnemaisemakohteella. Laidunnuksen avulla on saatu myös kulttuurihistoriallisesti arvokkaat Ahlströmin saha-alueen historialliset jäännökset näkyviin."

Muistiossa todetaan edelleen:

"Maastokäynnin perusteella alueen painolastilajiston kannalta laidunnus on suurelta osin eduksi, mutta myös osin haitaksi. Monet matalakasvuiset kuten virvilät, nurmimailanen, pienikokoiset lemmikit, etelänaitovirna, ketoneilikka ja hakara- sekä törrösara sekä maahumala käytännössä hyötyvät laidunnuksesta ja laidunnuksen aiheuttamasta tallausvaikutuksesta sekä siementen levittämisaikutuksesta (esim. Ekstam, Om hävdens upphör 1997). Törrösara on Porin rannikkoalueella yleisempi laji (Juha Suominen, Satakunnan kasvio), molemmat sarat seurailevat kulttuuriasutusta ja vanhoja laidunmaita. Juovakannusruoho on selkeä painolastilaji, joka kärsii umpeenkasvusta (ja risteytyy myös kannusruohon kanssa) mutta on levittäytynyt mm. Luvian Laitakarin satama-alueella, epäilemättä kulutuksen, tienvarsien ja piha-alueiden hoidon ja ruderaattipihojen vuoksi. Tämän lajin tiedossa oleva viimeisin esiintymispaikka voitaisiin

pienialaisesti aidata laidunnuksen ulkopuolelle kesän ajaksi ja seurata lajia.

Ketoalueilla valtaa saanut hietakastikka on hankala laji, johon niitto ja laiduntaminen eivät pure kovin hyvin ja vaatii kohdennettuja hoito-toimia (niiton ja laidunnuksen yhdistelmä, repiminen) arvokkaimmilla ketoalueiden osilla.

Lisäksi alueella olevaa Satakunnan ainoan tiedossa olevan papelorikkoesiintymän (painolastilaji) tilannetta pohdittiin maastossa. Laji viihtyy myös laidunnetuilla alueilla, esiintymä on tosin Kaunissaaresa ollut hyvin niukka (aiemmin havaittu viimeksi n. 1 neliömetrin alueella). Papelorikkoa ei myöhäisen ajankohdan vuoksi pystytty havainnoimaan. Aluetta tulee etsiä keväällä ja aidata sen löytyessä varmuuden vuoksi ainakin aluksi laidunnuksen ulkopuolelle.

Yhteenvetona laidunnusta oli tehty lumo-ympäristökorvauksen puitteissa kahden vuoden ajan ja positiiviset vaikutukset näkyivät selvästi. Useat painolastilajit ovat alueella normaalien esiintymispiirinsä ulkopuolella häviämässä umpeenkasvun, riittävän maanpinnan häirinnän puuttumisen ja ketoalueiden rehevöitymisen seurauksena. Toisaalta edustavien painolastikasvien kasvupaikoista tulisi rajata muutamia pienialaisia alueita (vanhoilla tunnetuilla esiintymispaikoilla mm. juovakannusruoho, papelorikko, valkopeippi) erilleen laidunnuksesta ja seurata lajien tilaa, samaten lehdon laidunintensiteettiä tulisi pienentää mahdollisin aitausjärjestelyin. Tämä voisi onnistua tukisopimuksen puitteissa juohevasti niin että alueet aidataan alkukesäksi pois alueesta mutta portit avataan sitten lajien siemennettyä. Toinen vaihtoehto on pohtia laidunkiertoa. Lisäksi hietakastikkaa tulisi arvokkaimmilla ketojen osilla kurittaa laiduntamisen lisäksi sitä niittämällä ja repimällä."

Sivistystoimi on ilmoittanut kantanaan, että lampurin kanssa tehtyä sopimusta noudatetaan lähtökohtaisesti. Lampaat hoitavat maise-mointia, joka on tarpeellista, koska saarella halutaan ylläpitää mahdollisuus vapaaseen retkeilyyn ja vierailuun. Kulttuuripolku on pidettävä helppokulkuisena ja turvallisena. Vapaan matkailun lisäksi saarella on tarkoitus järjestää tapahtumia kuten tähänkin asti.

Edelleen sivistystoimi toteaa, että jos lampaat eivät hoida maise-mointia, niin se edellyttää niittoa. Mahdollinen lampaiden määrän säätely sopii sivistystoimelle.

Tekninen lautakunta on käsitellyt Kaunissaaren vuokraamista laidun-alueeksi kokouksessaan 7.4.2015. Tuolloin tekninen lautakunta on päättänyt esittää kunnanhallitukselle vuokrasopimuksen hyväksymistä. Kokouksessaan 14.4.2015 kunnanhallitus on hyväksynyt Kaunissaaren vuokraamisen laiduntamiskäyttöön teknisen lautakunnan

esittämän vuokrasopimuksen mukaisesti.

Päätösehdotus:

Tekninen lautakunta toteaa, että kaikesta laiduntamiseen liittyvästä toiminnasta vastaa kunnan ja lampurin välisen vuokrasopimuksen mukaan lampuri. ELY-keskus ja lampuri ovat tehneet laiduntamisesta sopimuksen kunnan ja lampurin tekemän vuokrasopimuksen jälkeen. Mahdolliset muutokset laiduntamisen toimintatavoissa, kuten laidunpaineessa ja aitaamisjärjestelyissä, ovat ensisijaisesti lampurin ja ELY-keskuksen välisen sopimuksen piiriin kuuluvia asioita. Muutokset eivät saa olla ristiriidassa kunnan ja lampurin välisen sopimuksen kanssa.

Tekninen lautakunta päättää, että aloite Kaunissaaren laiduntamisesta ei anna aihetta toimenpiteisiin. Tekninen lautakunta päättää antaa päätöksensä tiedoksi yhdistymishallitukselle.

Päätös:

Päätösehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Lisäksi tekninen lautakunta totesi, että kasvien kohtuullinen osittainen suojaus olisi mahdollista.

Yhdhall § 78

Päätösehdotus:

Merkitään yhdistymishallituksen tietoon saatetuksi.

Päätös:

Hyväksyttiin yksimielisesti.
